

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

A polgári gyűlés színe előtt indítványba lőn hozva, hogy a megválasztandó követek „utasításképen bizassanak meg arra: mikép igyekezzenek kieszközölni, hogy Szamosújvár városában Örmény Püspökség állíttassék; az adó, úgy a só ára leszállíttassék; a sós kútak kinyitvatván, szabadon használtassanak; az országút városunkon keresztül vitesék; a város határa nagyobbíttassék meg; a hivatalbeliek nyugpénzt nyerjenek; az őrsereg oly módon állíttassék fel városunkra való nézt, hogy az terhelő és kényszerítő törvénynyé ne váljék; a várbeli rabok taxa mellett munkára bocsátassanak ki; egy segédorvosi állomás felállítása s még egy gyógyszer-tár nyithatása engedtessek meg; a Raphael Sándor által alapított gymnasium hová hamarább állíttassék fel; és végre a katonákkal verekedésből eredett Fiskalis processus enyésztessek el.“

A város polgárságának hazafiságáról fényes bizonyágot tesz a gyűlésnek erre az indítványra hozott határozata, legfőként pedig a követi utasításul szerkesztett határozat bevezető része: Követ atyánkfiai „oda utasíttatnak, így hangzik a polgári gyűlés megállapodása, miszerint a Város nevében Nádor ő fensége s a magyar felelős ministerium iránt mindenek előtt bizalmat szavazván, mindazt, a mit a véstől környezett királyi trón s a haza szilárdulása és független fennálhatása, s a trónt és hazát fenyegető veszélyek elhárítása igényel, a városi polgárság erejéhez mérsékeltten igyekezzenek kieszközölni. A mi az indítványozott pontokat illeti, azok közül az adó és a sóár leszállítása, úgy a határnagyobbítása is országgyűlés elibe tartozó tárgyak lévén, megbizatnak követ atyánkfiai, miszerint az ezek iránti kívánatok életbe léptetését — ha rés nyílik rá — az országgyűlésen; — az indítvány többi pontjait pedig u. m: a még egy gyógyszer-tár kinyithatását, az országút városunkon keresztül vitelét, a segédorvosi állomást, az őrsereg mimódoni felállítását, a várbeli rabok taxa mellett munkára kibocsátását, a gymnasium életbe léptetését és a katonákkal verekedésből eredett per elenyészttét stb. — minthogy ezek a ministeri külön osztályzatokhoz tartoznak, az illető ministereknel igye-

kezzenek kieszközölni. Az Örmény Püspökséget illetőleg ennek pártolása végett Erzsébeth városa, úgy szintén a Gyergyó Szent Miklósi és Szépvízi örmény atyafiak is találtassanak meg, adlig is az ez iránti határozat elhalasztatván.“

Az egyesült hazára mihamar rázúdult viharok nehéz próbára tették Szamosújvár polgárságának e követi utasítás bevezető soraiban oly ékesen nyilatkozó hazafias érzelmeit. És a város, valamint általában a haza különböző vidékein együtt vagy szerteszórva lakozó örménység becsülettel állotta ki e nehéz próbát, honszeretetének s áldozatkészségének lélekemelő, vajmi gyakran vérrel is megpecsételt bizonyítékait adta a szabadságharcz egész lefolyása alatt, annak jó és borús napjaiban egyaránt. S teljes joggal s méltó önérettel mondhatta el Lukácsi Kristóf is azt, hogy „azon válságos időszakban, midőn e hon szinte minden népei külön érdekeket hajhásztak s a közzavarból maguk részére minél több hasznot huzni igyekeztek, egyedül állott az örmény szilárdul és tántoríthatlanul a jog és törvényesség mellett, egyedül osztotta meg sorsát a magyarral annak vélt szerencsétlenségében, egyedül tanusított rokonszenvet iránta a reá nehezült nehéz napokban és ragaszkodott öhozzá mind végig.“

MOLNÁR ANTAL.

A szépvízi örmény telep.

I.

Hiteltes kútfőkből merített történelmi adatokkal lehet bebizonyítani azt, hogy az örmények eredeti hazájukban, Ázsiában egykor a magyarokkal szorosabb viszonyban állottak; de az is tudva van, hogy az örmények közül sokan csatlakoztak a Kaukázus térein átvonuló s új hazát kereső vitéz magyarokhoz, kiknek oldala mellett végig harcztak és nagy számmal vettek részt a honfoglalás áldásos munkájában. Letelepedésük után — jutalmul — különféle szabadalmakkal s kiváltságokkal ruháztattak fel a vezérek, s még inkább az Árpádházból származott királyok által.

Erről a magyar krónikákon s a Diplomatus Codexen kívül, hazánk számos helysége tanuskodik, melyek egykori

lakóik-, az örmények nevérol nevezettek el. De ezen őseink a Magyarország felett több századon keresztül átvonult viharos napok alatt nagyon megfogyatkoztak; a megmaradtak pedig, mivel nagyon rokonszenveztek a lovagias magyarral, hozzá atyafiúi és sógorsági kötelékkel fűzték magukat; megmagyarosódtak. Lehet, hogy a kegyeletes megemlékezés, nem sokára fel fogja lebbenteni a fátyolt, mely az egykor itt élt ősök multját fedi... Azon örmények, kik jelenleg e honban lakoznak egy másik beköltözés maradványai; apáink több mint kétszáz évvel ezelőtt lépték át e szép haza határait... Nem akarok messze eltérni célomtól; azért csak azt mondom, hogy azon örmények, kik Áni fejedelmi város végromlását túléltek, általkelvén a Kaukázuson előbb a mai Kházán és Asztráchán orosz tartományokban telepedtek meg. Azonban itt is háborgattattak a tatároktól; azért fegyverrel nyitottak utat, maguknak Krimiába, hol 178 évig békében laktak. 1457-ben itt is rájuk ütöttek a tatárok; azok, kik az ellenség fegyverét kikerülték, innen is elmenekültek és Lengyelországba majd Moldovába, Bukovinába és Oláhországba költöztek.

Eme sokat hányatott s még többet szenvedett bujdosóknak azon része, mely Moldovában alapított magának új tűzhelyt, 1551 táján kegyetlen üldözést volt kénytelen kiállani előbb katolikus vallásáért, azután nem sokára nemzeti nyelve- s ritusáért is. — István vajda nem elégedett meg azal, hogy nemegyesült hitűek lettek az örmények, hanem nemzeti nyelvök és ritusok elhagyására s a görög szertartás követésére is kényszeríté őket; mivel pedig őseink erre ráállani sehogy sem akartak, iszonyú üldözést támasztott ellenök. — Templomaikat kirabolták, drága ékszereiktől megfosztották, pöspöküket és papjaikat börtönbe vetették, a gyermekeket újra megkeresztelték, halottjaikat görög szertartás szerint temették el. Szóval az örményeket ősrégi szokásaiktól, erkölcseiktől és nemzetiségöktől akarták megfosztani. Ezért s még inkább azon okból, hogy épen az üldözés folyamata alatt a törökök nagy haddal törtek be Moldovába, mintegy 3000 család, Mennas nemegyesült püspök vezetése alatt kivonult Moldovából és Erdély délkeleti részén, az úgynevezett somlyói havasok rengeteg erdeibe huzódva három évig tartzkodott itt.

Apafy Mihály Erdély fejedelme apáinkat nemcsak szívesen fogadta be (1672) országába, melynek lakossága a folytonos háborúk miatt különben is megfogyatkozott, hanem még megengedte azt is, hogy ebesfalvi kastélya körül várost építsenek maguknak.

Benkő¹⁾ azt mondja, hogy az Erdélybe menekült örmények tömeges csoportokban Erzsébetvároson, Beszterczen, Gyergyó-Szent-Miklóson, Görgény-Szent-Imrén, Felfalún, Petelén és Szépvizen foglaltak lakást s telepedtek meg.

Biztos adatok hiányában meghatározni nem lehet, hogy mely családok és hányan huzódtak be eleinte Szépvizre. A szóbeli hagyomány azt tartja, hogy a szépvizi örmények kezdetben nem bírtak állandó lakással; azért történt, hogy közülök némelyek egyébbűvé mentek, mások ismét ide jöttek lakozni; mindazáltal az állandó szám nem lehetett kicsiny, mivel lelkészök is volt... A szépvizi örmények a gyergyó-szent-miklósiakkal egyszerre kértek és nyertek engedélyt a kézdiszentléleki plébános Zebeleb Jánostól, ki a hazájából kiűzött erdélyi róm. kath. püspök távollétében, Háromszék-, Csik- és Gyergyóban püspöki helyettes volt, hogy a Gyergyó-Szent-Miklóson és Szépvizen általuk épített kápolnáknak saját nemzeti ritusok szerint tarthassanak isteniszolgálatot.²⁾ Szépviz, mint jelentékeny telep vett részt küldöttjei által az 1715-ik évi május 20-án tartott görgényi gyűlésen, hol a Bécsben váratlanul meghalt derék örmény püspök Verzireszky Ángsendért mélyen szomorkodó őseink fájdalomdult kebelével tanácskoztak — az elhunytak végrendelete értelmében — a második püspök megválasztásáról. Végre a szépvizi telep népessége mellett tanuskodik azon körülmény is, hogy Szépviz önkormányzattal birt és biráját maga választotta.

A szépvizi első lelkészek, nemcsak azon időben, midőn az örmények nemegyesültek voltak, hanem azután is, hogy az ősök a kath. egyház kebelébe tértek — még sokáig nem vezettek anyakönyveket; vagy ha vezettek, akkor azok elvesztek. Az első meglevő, örmény nyelven szerkesztett anya-

¹⁾ Historia Transsylvanicae I. k. 485 lap.

²⁾ Lukács, Historia armenorum 67 l.

könyv 1770-nél kezdődik. Engedje meg a szives olvasó, hogy az anyakönyvekből kiirhassam a szépvizi családneveket és azokat megjegyzéseimmel kísérhessem.

Ákoncz. A törzs — állítólag — Szebenből jött Szépvizre. Az utódok sokáig Fark-nak (gúnynév, őrm. Áki) hívták magukat; de ma már Szebeni néven ismeretesek.

Ávák. Itt helyben egyetlen egy sincs, az eltávozott utódok Novák nevet vettek fel.

Ázbej. E család kihalt félben van.

Bogdán. A maradékok részint kihaltak, részint eltávoztak innen.

Chontikhár. Az utódok egy része a magyarosított Császár nevet vette fel; másik része pedig a törzs nevéből Zakariásnak hivatik. Ezen utóbbiak majdnem felét képezik a jelenleg Szépvizen lakó örményeknek.

Csutá. Gúnynév, a fark (áki) név ellenkezőjét jelenti. A törzs örményül átírt Tánel nevét, a jelenleg élő utódok Dániel-re változtatták.

Dájbukát. A törzs állítólag Enyedről jött ide. Élő család.

Dávid. E család a jelen század elején nagyon terjedelmes volt; most itt egy sincs, részint elhaltak, részint eltávoztak.

Dobál családból nálunk is vannak élő tagok

Dzerig család teljesen kihalt.

Eránosz. E családból itt helyben senki sincs.

Fojszán. Az utódok részint elhaltak, részint eltávoztak; e család ma Ámira néven ismeretes.

Gergely. E család származékai a törzsanya nevéből Péter-eknek neveztettek el; ezek utódai azonban ma már mindenütt Fejér-ek.

Jakab. E család ivadékai kihaltak és eltávoztak; közülük itt helyben egy sincs.

Jolbej. Teljesen kihalt család.

Izsák. Nagyon terjedelmes család volt hajdan; az utódok, kik különféle melléknevet vettek fel — ma Száva néven ismeretesek.

Kosztin. Egy egyén sincs nálunk e családból; az eltávozott utódok Ágoston-oknak hivatnak.

Lázár. E család tagjai részint kihaltak, részint eltávoztak.

Máxim család kihalt félben van.

Ohán. E család tagjai mind kihaltak.

Pap családból egyetlen egy sincs itt.

Szentpéteri. A törzsanya Erzsébetvárosról jött ide; egyik ága Potoczki nevet vett fel, utódai e néven ismeretesek.

Stechno. E családból egyetlen egy egyén sincs nálunk.

Thusig. Az utódok ma Szultán-oknak iratják magukat. Eltávoztak innen mindnyájan.

Váslovszki. A törzs Manó keresztnévéből az utódok Mányá-t formáltak, mely nevet maig is viselik; egyik ágát az utóbbi időig Kannás néven hívták.

Záchno. E család egészen kihalt.

Itt még azt kell megjegyeznem, hogy azon örmények, kik Csik- Háromszék megyékben laknak szorványosan, jobbára Szépvizről kerültek ki; s ezek száma ma nagyobb, mint azoké, kik az ősi telepen maradtak. Eleinte ugyan az egyetlen megélhetési mód, a kereskedés vitte ki őket innét; jelenleg azonban valamint az itt maradottak, úgy az eltávoztak is nemcsak kereskedést űznek, hanem jelentékeny birtokaikon gazdászattal is foglalkoznak.

(A befejező közlemény következő számunkban).

FÁRAÓ SIMON.

Tigrán. *)

Tigrán a népek és országok sorsát intéző isteni Gondviselés kezében hatékony eszközül szolgált; forduljon tehát a figyelem a távolból is ama borzalmas pontra, mely rémesen sugárzik vissza a szemlélőre. Midőn Astyages legyőzetésével a harczi zaj már lecsillapúlt, felhívó dörgő szózat, mely egy magát leélt birodalom ellen volt intézve, hangzik Tigrán felé: „Hegyesítsétek a nyilakat és rakjátok meg a tegeket; az Úr fölindította a medus királyok lelkét és Babylon ellen van az ő szándéka, hogy elveszítse azt; mert

*) L. „Armenia“ első évfolyam 333 és 379 lap.

Szívükbe költözve, mint bánatink' dala!...
 És te, fájó szivek' hűséges barátja,
 Kesergő csalogány — virágéj' gyermeke —
 Rózsabokor' lelke — enyhítsd meg gyászomat;
 S zengjed el emlékét ama szent csatának!..
 Zengjed el, daloddal bús szívembe szállva:
 Hogy' küzdött egykor az örmény hős, halálra!

ESZTEGÁR LÁSZLÓ.

Kirándulás Áni romjaihoz.

Egy előkelő utasokból alakult társaság barangolta be a múlt év tavaszán a Kaukázsnak bérczvidékeit s ellátogatott ama rommaradványokhoz is, melyek Örményország egykori fővárosának, Áninak rég letűnt nagyságát hirdetik. A társaság egyik érdemes tagjának feljegyzéseiből közöljük az itt következőket:

Efremovkától csak két postaállomás választja el Alexandropolt. A kora hajnal űde levegőjében neki indultunk ennek az útnak. Sziklás fensíkon vonul végig, a mely délfelé lassú emelkedésben az Alagösnek harangidomú, 4100 meter magas csúcstetőjébe megy át. A második állomás, Dselady mögött egy kis szorostetőre jutva, gyönyörködhetünk az Örményország két hegyóriására nyiló pompás kilátásban: épen előttünk nyult a magasba az Alagös s tőszomszédságában, magánosan, mint Egyiptom csodaföldjének pyramisai, a nagy Ararátnak 5170 meternyi hótetője. Mindkettő vulkanikus jellegű, de régóta kihamvadt a tűzük s még a történelőtli időkből származnak a rajtuk található kisebb-nagyobb tölcserék.

E közben felbukkantak a láthatár szélén Alexandropolnak tornyai s hogy délre járt az idő, a város dőczögős kövezetén megállapodtak járműveink egy házaeska előtt, melynek ajtaja fölé örmény és orosz nyelven ez a büszke felirat van illesztve: „Hotel d' Europe.“ Örmény kalauzunk tájékozódást szerezni belépett a házba s egy európai vise-

Mikor hazánkba — az erdélyi fejedelmek felszólítására bejöttek, nagyobb számmal két különböző helyen telepedtek le; polgárzataikat a fejedelmek a szabad királyi városok sorába emelték. — Nagyon jól tudták e fejedelmek azt, hogy e népben van kellő érzék a szorgalom és munka iránt, melyet csak érvényesíteni kell.

S ma — századok múlva is — eltekintve űdvös misiojuktól, melyet a nemzetgazdaság oly fontosnak tart — a magyar hazának nemesak hű fiai, hanem testtel-lélekkel ennek érdekeit is szolgálják. Ők is helyet foglalnak azon derék honpolgárok sorában, kik a magyar állameszméért harcognak és amint jól felfogott saját érdekek is kívánja, igyekeznek magok között a hazafiság érzelmeit ápolni. . .

Meggyőződésem az, hogy ez a nép, mely az időknek viharában egész idáig meg tudta őrizni létjogosultságát — jó erkölcsökkel bir s nem veszhet el a nemzetek forrongásában — soha!

FOGALYÁN TIVADAR.

A szépvizi örmény telep.

II.

Most szólok a szépvizi örmények egyházi és társadalmi viszonyairól.

A szépvizi örmény telep, mint önálló hitközség kezdetben a Beszterczén lakott nemegyesült Mennas örmény püspök főnhatósága alatt állott; később, midőn az ősök ismét visszatértek a kath. egyház kebelébe, a Szamosújvártt székelt Verzireshul örmény kath. főpásztor közvetlen gondozása alá került. De e két egyházfő elhunytá után az apostoli visitatorok és a szamosújvári generalis archidiaconusok, kik e címet — Rómától nyerték volt, a szépvizi telepet az erzsébetvárosi örm. esperes-plébános jogkörébe osztották be; így maradt ez az állapot körülbelől 1786-ig; ekkor azonban az erdélyi püspök parancsa a felcsiki főesperes kerületébe olvasztotta be azt. — Így van ez ma is.

Kezdetben azon lelkészek, kik a hívekkel költöztek be, nős papok voltak. Azután időnként goudoskodva volt arról, hogy e telep nemzeti szertartású lelkész tekintetében hiányt ne szenvedjen; azért az idevaló hívek majd Erzsébetvárosról, majd Szamosújvárról kaptak lelkipásztort.

Jelenleg díszes kis templom áll azon a helyen, hol a nemegyesült elődök kápolnát emeltek volt. A templom építéséhez 1762-ben kezdtek és befejezték 1785-ben. Az építés költségeihez a helybelieken kívül a közeli és távoli atyafiak is hozzájárultak adományaikkal; e körülmény az örmények vallásos buzgalomáról tanuskodik.

Feladatom körén kívül esik, e templom leírásába becsátkozni; mindazáltal röviden megemlítem, hogy belvilága 26 meter hosszú, 10 meter széles és 14 met. magas; elég nagy a hívek befogadására; a nagy vagy főoltár Jordán Vártán erzsébetvárosi polgár adománya; a szószéket néhai Zakariás Lukács s neje Margit 1862-ben csináltatták; az orgona 1834-ben készült; mind a három felszerelés egyforma színű és gazdagon van megaranyozva...

Az itten megtelepedett örmények jókor belátták azt, hogy egyházi szükségük fedezésére nagyon czélszerű közpénztárt alapítani. E végre tehát társulatokba tömörültek. A fenmaradt okmányok három társulatról tesznek említést.

Az első társulatot 1730-ban Roska (Istvánfi) István lemergi örm. praepost és az erdélyi örmények apostoli visitatora, Szépvizre jövelele alkalmával az ifjak kérésére s számára alapította. E társulatnak, mely a szent Háromság védnöksége alatt áll, szabályzatot is adott. A tagok, valamint belépés alkalmával, úgy kilépéskor is (házasság) bizonyos díjt fizettek a társulat pénztárába, melynek gyarapításához nemcsak a könyöradományok, hanem évenként magok az ifjak is járultak filléerekkel. Ma ez az egyetlen társulat, melynek létét, a másfélszázad alatt előfordult több gondatlan eset ugyan nem egyszer ingatta meg, de fennállását az időnkint fel-felelevenített intézkedések még is megvédték; ez, mely csekély adományokból keletkezett pénztárát annyira gyarapította, hogy újabban (1881) kelt s 1887-ben miniszteri megerősítést is nyert alapszabályai értelmében, kitűzött céljának megfelelhet; mert ez fedezi a helybeli örmény egyház és a felekezeti iskola kiadásait.

Az „Úr szenvedéséről“ címzett második szépvizi társulatot Dániel Mihály, az erzsébetvárosi főesperes alapította 1746-ban. Ennek fennállásáról s megszűnése idejéről nagyon keveset mondhatok. Tagjai az idősebb osztályhoz tartoztak; pénztárát, mely nehezen gyarapodott, a közszükségletek emészítették fel, azért csakhamar feloszlott.

A jelen század harmadik tizedének egyik vasárnapján a szépviziek közül többen jelentek meg a gyimesi vámnál, mely az idevalók előtt akkorban „sáncz“ név alatt volt ismeretes; itt összeszték pénzüket az örmények s a felhajtott moldovai marhákat megveszik. E vásár szerencsésen ütött ki. Jó nyereséggel túladsz a portékán; de a nyereséget nem osztották fel maguk közt, hanem keresztelő Szent János védnöksége alatt egy harmadik társulatot alapítottak... és ennek pénztárába tették azt.

A társulat vagyona hamar és szépen gyarapodott. De, mivel az ifjak egyletének pénztárát meg akarták kimélni — mindenféle közszükséglet alkalmával ez utóbbinak vagyonát vették igénybe. E társulat tehát leapadt kis összegével a „szent Háromság“-ról címzet egyletbe olvadt avval a feltétellel, hogy ez a beolvadt társulat egykori tagjainak lelkeüdvéért a meghatározott számú szent misét mondassa el.

Még szólok néhány szót... Valamint a többi örmény telep Erdélyben, úgy a szépvizi is birt önkormányzattal, és biráját szabadon választotta, mely választást az erdélyi főkormányzók erősítette meg. E bíró eleinte csak közigazgatási közeg volt; idővel azonban két vagy négy tanácsnokával együtt kisebb jogügyekben első forum gyanánt szerepelt, honnét a felebbezés az erzsébetvárosi főbíróhoz történt, kinek főgondnoksága alatt állottak 1798-ig az összes székellyföldi örmények; a főbírótól lehetett még felebbezni a főkormányzókhoz, mely kizárólag csak nagyobb vétségek- és kereskedelmi jogügyekben bíráskodott.

A mondottakból világosan látszik, hogy a székellyföldi örmények felett a főkirálybírák¹⁾ és dülők²⁾ vagy ezekhez

¹⁾ A székellyeknél a kerületi szék főtisztje, a mi a megyékben a főispán.

²⁾ Törvényhatósági személy vagy tisztviselő Erdélyben, ki különösen az adót szedte vagy hajtotta be.

hasonló előjárók semmiféle joghatóságot nem gyakoroltak. S ha ezek közül egyik-másik mégis beleavatkozott az örmények ügyeibe, vagy a közterhek viselésére kiadott rendeleteit ezekre is — kik akár Szépvizen, akár más távolabb fekvő helységben laktak — kiterjesztette, akkor a főkormányzók a szépvízi örmény tanács kérelmes felterjesztésére minden intézkedést megsemmisített. Így történt — a kezemnél levő okmány tanuskodása szerint — 1790-ben is.

A gyergyószentmiklósi „örmény compánia“ is — ezen elnevezés sokáig dívott, — olyan viszonyok közt élt, mint az idevaló; egyházi ügy, mint világi igazgatásuk is hasonlított a miénkhez. Nemsokára azután, hogy a két „compánia“ egyháziilag új beosztást nyert, együttesen olyamodtak az uralkodóhoz, hogy az erzsébetvárosi bíró joghatósága alól szabadítsa fel őket.

És 1793-ban már tudatja az erzsébetvárosi bíró a helybeli „compániát“, hogy ez többé tőle nem függ; ezután tehát a helybeli tanács határozatai ellen egyenesen a főkormányzókhoz kellett felebbezni. A főkormányzók országos rendeleteit ugyan a főkirálybíró közvetítésével küldötte le a szépvízi telephez; de közigazgatás tekintetében semmiféle befolyást nem engedett másnak, ezt maga gyakorolta az örmények felett itt is és más-utt is... A királyi szabadalom („privilegium“) az örményeknek is meghozta mindazon kiváltságokat, melyeknek élvezetében a nemesek 1848 előtt voltak, sőt ezen fölül a katonáskodás kötelessége alól is fölmentettek.

Habár a székelyföldön letelepedett örmények úgy szólnak „status in statu“-felét képezték; mindazáltal tudva van, hogy mindkét nemzet gyermekei a legszébb egyetértésben, szeretet- és békeességben éltek egymással. — Az örményeknek a kereskedelem, mely kizárólag az ő kezében volt itt, útát nyitott arra, hogy ismeretséget kössenek és összeköttetésbe lépjenek a birtokossággal, melynek sokoldalú szolgálatot tettek és a köznéppel, melynek példányul szolgáltak abban, miként kell a megélhetés eszközeit megszerezni. Habár a székelyek közt sokáig érvényben volt törvények értelmében birtokot nem vásárolhattak az örmények (1854-ig csak zálogban tarthattak földeket), mégis annyi szeretettel vonzódtak

tűzhelyökhöz, hogy a szabadságharcz ideje alatt készséggel nyújtottak vérszegélyt a hon megmentéséhez.

Miután a beállott korszak a szabadalmak helyett a jog-egyenlőség elvét léptette életbe — a helybeli örmény telep privilegiuma is elvesztette érvényét; ma az örmény is itt, úgy mint mindenütt s mindenki e hazában, szabad polgár; esze, kereskedelmi talentuma, vagyona és több más jó tulajdonai által helyet vívott ki magának azok közt, kik a közigazgatás terén a megyében szint-úgy, mint a községekben vezérszerepet visznek és szives készséggel teljesíti tartozó kötelességét szeretett hazája iránt, melynek javáért fáradozni, közreműködni és áldozni soha meg nem szűnik.

FÁRAÓ SIMON.

Agathangelos történelemirő.

II.

— Befejező közlemény —

Agathangelos történelmének örmény példányai, a perzsa királyság megbukásával kezdődnek. De van ezen könyveknek egy görög példány, mely néhány lappal többet tartalmaz, mint a miénk. Ebben csinosan van előadva az, hogy a parthusok királya Ártáván, ki jártas volt a chaldok tudományában — a csillagászatban — egy este, miután a csillagokat megvizsgálta, így szólott a királynéhez: „Megvizsgáltam az imént a csillagok járását és azt láttam, hogy annak a valakinek, ki a saját úra ellen támad, terve sikerülni fog és urát legyőzi.“ Mihelyt ezt elmondotta elaludt. Ártáván, a királyné szobaleánya, ki ezen szavakat hallotta és kedvese volt Ártásirnak, a Szászán fiának (ettől vették a szászániták eredetüket) azonnal kiosont a szobából a nélkül, hogy a király vagy királyné észrevették volna és egyenesen Ártásirhoz ment, hogy elbeszélje neki azt, a mit a királytól hallott. Egyszersmind biztatni és bátorítani kezdte őtet, hogy azt, a mit már rég ideje tervez, vigye véghez; mert a most kínálkozó alkalom célhoz vezet. Azután visszatért a királyné szobájába. — Erre Ártásir a perzsa és az assyr nagyokat tanácskozássra hívta... és beszédet intézett hozzájuk, melyben előadta a parthusok dacosságát, kiálthatatlanságát